

КОНЦЕПТ «СОВІСТЬ» У НІМЕЦЬКОМУ МОВНОМУ ПРОСТОРИ

Гумений В.В.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

У статті було розкрито поняття «концепт». Також було досліджено концепт «совість», на прикладі робіт німецьких філософів. Було виявлено основні ознаки, властиві досліджуваному концепту. Надано розтлумачення інтерпретаційності концепту. У статті була з'ясована необхідність вивчення мовної репрезентації концепту «совість».

Ключові слова: концепт, детермінація, ситуативність, культурологія, адекватність, лінгвістика.

Постановка проблеми. Феномен «совість» був і є об'єктом багатьох досліджень, перш за все, як етична категорія у філософському, психологічному та емоційному аспектах. В останні десятиліття в зв'язку з ростом інтересу до мови як феномену людської культури з'явилася також достатня кількість лінгвістичних робіт, присвячених дослідженню концепту «совість» на матеріалі різних мов. Концепт «совість» описується як здатність самосвідомості і самоконтролю, як інструмент моральної оцінки, як позачасова властивість людини, як егоцентрична категорія і як константа внутрішнього світу людини [1, с. 8].

Існує стійкий інтерес лінгвістів до внутрішнього світу людини і його мовного втілення. Проблема опису семантики етичних категорій як феноменів внутрішнього світу людини знаходиться на стадії становлення і потребує ретельного вивчення. Феномен «совість» володіє безсумнівною лінгвокультурною і соціолінгвістичною значи-

містю і являє собою широке поле для дослідження. Совість є актуальним поняттям в житті сучасного суспільства і є однією з базових етичних констант внутрішнього світу людини, що визначають його духовне життя.

Різні мови відрізняються один від одного певними формами концептуалізації світу. У кожній мові є засоби, що відображають універсальне і специфічне розуміння і сприйняття етичної культури.

Концепт «совість» є константою внутрішнього світу людини, як ім'я абстрактне в системі семантично пов'язаних категорій, які в сукупності складають синонімічний блок [10, с. 51]. Особлива увага приділяється функціонуванню етичного концепту «совість» в мовній картині світу на матеріалі німецької мови на тлі латинського, давньогрецької, англійської та російської мов.

Філософсько-етичне осмислення феномена «совість» ґрунтується на уявленні людини про одну з найважливіших характеристик – на здатності самооцінки з точки зору моралі.

Концепт «совість» в його сучасному розумінні є результатом вікової переосмисленості на різних рівнях людських знань. Це багатоплановий абстрактний концепт, який характеризується високим оцінним потенціалом і визначеною ситуативною залежністю [9, с. 115]. Концепт «совість» є однією з базових констант внутрішнього світу людини, має складну структуру і включає в себе дві частини: систему культурно детермінованих етичних правил і уявлень; оцінку поведінки людини на основі індивідуальних уявлень про правила моралі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні погляди на концепт «совість» є адекватними як в лінгвістиці, так і в філософії і базуються на культурологічній основі носіїв німецької мови. Приймаючи практично термінологічний характер в лінгвістиці, концепт «совість» є основою багатьох можливостей його номінації в різних мовах світу, що вказує на його універсальність.

Він семантично пов'язаний з цілим рядом егоцентричних категорій, з яких найважливішу роль для її осмислення грають категорії *das Gute, das Böse, das Bewusstsein, die Verantwortung, die Pflicht, die Ehre, die Würde, das Bedenken, die Zweifel, die Schuld, die Reue*.

Основні ознаки концепту «совість»: совість осмислюється як сила, яка не залежить від егоїстичного «Я» людини, що направляє його на шлях добра, яка засуджує і карає за вчинки, що суперечать суспільній моралі.

Концепт «совість», спожитий в контекстах німецьких філософів-класиків, характеризується наступними ознаками (збільшення сенсу): божественна, ідеальна, надчуттєва, завжди апіорна, всепроникна, необхідна система правил; закон, моральні засади; властивість характеру, що має на увазі доброту, співчуття, участь, борг, відповідальність, вину; переконаність в правильності своїх помислів і вчинків; незгоду з внутрішньою природою людини, якщо людина мислить або надходить неправильно: повчання, осуд, рада; науковий об'єкт, який підлягає вивченню, дослідженню, інтерпретації, пояснення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Концепт «совість» представляє собою складне ментальне утворення і є одним з базисних концептів, в основі якого лежить загальне освоєння людиною дійсності. Дослідження цього концепту затребувані на сучасному етапі соціального розвитку, коли особливо гостро усвідомлюється небезпека морального зубожіння суспільства [4, с. 285]. Але дві з половиною тисячі років філософської теорії етики не розв'язали її головних проблем, і це може бути характерним для новітнього часу. Дослідження природи лінгвістичних концептів здатні внести вклад у вирішення цієї загальнокультурної проблеми.

Порівняно новий термін «концепт» швидко прижився в лінгвістичних дослідженнях завдяки своїй сучасності і актуальності. Він здатний передавати не тільки чисто лінгвістичний, а й екстралінгвістичний зміст, що є важливим для сучасних досліджень, які намагаються охопити весь комплекс змісту слова: його етимологію, його метафоризацію, зв'язок з свідомістю і культурним досвідом людини, тобто як ментальне утворення в свідомості людини і його вихід в концептосфе-

ру соціуму. Різні підходи до розуміння і трактування концепту – лінгвістичний, когнітивний, культурологічний – взаємовиключні один до одного, вони розрізняються тільки векторами по відношенню до носія мови.

Постановка завдання. Множинність інтерпретацій поняття «концепт», має кілька причин, однією з яких є різні підходи до розуміння і трактування цього терміна. Крім того останнім часом спостерігається тенденція до інтеграції гуманітарного знання, що виражається зокрема в формуванні «гібридних» наукових напрямків, таких як лінгвокультурологія, психолінгвістика, соціолінгвістика, лінгвосинергетика та ін., що вимагає єдності мови опису [3, с. 50]. У той же час виникає необхідність диференціації нових дисциплін, прагнення до самостійності, підкреслення специфічності об'єкта і методів дослідження

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна наукова парадигма намагається поєднати загальне, інваріантне і індивідуальне, особливе. Про це говорить, наприклад, Д.С. Ліхачов, стверджуючи, що концепт є результатом зіткнення словникового значення з особистим і народним досвідом людини.

Необхідно також в зв'язку з цим відзначити, що термін «концепт» є символом сучасності та актуальності дослідження на противагу традиційності використання слова «поняття», причому під «концептом» часто мається на увазі саме «поняття».

У сучасній лінгвістиці можна виділити три основні напрями, або підходу, до розуміння концепту: лінгвістичний, когнітивний та культурологічний.

Лінгвістичний підхід до природи концепту представлений точкою зору С.А. Аскольдова, Д.С. Ліхачова, В.В. Колесова, В.Н. Теліі, А.П. Бабушкіна. Зокрема, Д.С. Ліхачов, приймаючи в цілому визначення С.А. Аскольдова, вважає, що концепт існує для кожного словникового значення, і пропонує розглядати концепт як вираження алгебри значення [12, с. 96]. В цілому, представники даного напрямку розуміють концепт як весь потенціал значення слова разом з його коннотативним елементом.

Прихильники когнітивного підходу до розуміння сутності концепту відносять його до явищ ментального характеру. Так З.Д. Попова, І.А. Стернин та інші представники воронезької наукової школи відносять концепт до розумових явищ, визначаючи його як глобальну розумову одиницю, «квант структурованого знання».

Представники третього підходу при розгляді концепту велику увагу приділяють культурологічному аспекту. На їхню думку, вся культура розуміється як сукупність концептів і відносин між ними. Концепт трактується ними як основний осередок культури в ментальному світі людини [2, с. 52]. Цього погляду дотримуються Ю.С. Степанов, і Г.Г. Слишкін. Вони переконані, що при розгляді різних сторін концепту увага повинна бути звернена на важливість культурної інформації, яку він передає. Ю.С. Степанов пише, що «в структуру концепту входить усе те, що і робить його фактом культури – вихідна форма (етимологія), стисла до основних ознак змісту історія; сучасні асоціації; оцінки і т. д. «. Іншими

словами, концепт визнається Ю.С. Степановим базовою одиницею культури, її концентратом.

Феномен «совість» було розглядається в етичному і філософському аспектах, без чого картина світу, створена даним концептом, виявилася б неповною і недостовірною.

Совість є категорією етики, яка характеризує здатність особистості здійснювати моральний самоконтроль, самостійно формулювати моральні обов'язки і вимагати від себе їх виконання. Совість – це суб'єктивне усвідомлення особистістю свого обов'язку перед суспільством.

Поняття «совість» йде корінням в область релігії, де воно зародилося і осмислювалось протягом декількох тисячоліть. Совість розглядалася як вроджена, притаманна тільки людині, здатність і потреба розрізняти добро і зло, орієнтуєчись на голос Бога (закон) в душі (в психіці).

Особливо багато уваги феномену совісті приділяли філософи, починаючи з античних часів. Античні філософи Сократ, Платон, Арістотель, Епіктет, Марк Аврелій заклали ще в давнину основні поняття совісті, незважаючи на те, що за деякими даними слова «совість» не існувало. Давнім грекам і римлянам ближчими були поняття провини, сорому і страху. Всі ці поняття, як і пізніше совість, були пронизані ідеєю Бога, божественної сутністю. Теологічно-філософське і мовне осмислення даної категорії здійснювалося на основі Священного писання, праць Отців Церкви і античних філософів.

До цього часу (XIX – XX ст.) Відносяться життя і творчість видатних німецьких філософів-класиків, які внесли великий вклад в філософське осмислення поняття «совість», хоча їх погляди досить сильно різнилися. Якщо І. Кант визнавав тільки що повинна, що зобов'язує функцію совісті і ввів поняття «категоричного імперативу», то Гегель бачив в совісті любов, яка різко контрастувала з кантіанського боргом. Гегель виявляв великий лібералізм до моральних слабкостям і «терпимість» навіть до імморалізму в історичному поступі людства до нових вершин. Його критерій – розумність: розумне є разом з тим і моральне, а що втілюється в історичну дійсність, то розумно і морально.

Початок XX століття в філософській життя Європи характеризувався кількома течіями, об'єднавши які, можна говорити про вихід на перший план ірраціонального. У філософії ця тенденція висловилася, з одного боку, в освоєнні спадщини Ф. Ніцше, що приділяв основну увагу людських інстинктів, з іншого боку, в релігійній містичній філософії, в тому числі в екзистенційній філософії і антропософії.

Згідно М. Хайдеггера, совість є феномен буття і лежить в основі будь-якої психології, біології та теології. Совість у Хайдеггера – це поклик, поклик з глибини душі, який повинен бути почутий, – це турбота, занепокоєння про свою самостійність. І неминуче совість знаходить вигляд провини з необхідністю, бо спрямовуючи буття до самого себе в руслі відкритості, вона прирікає цю турботу на неуспіх. Совість визначає себе як провину, оскільки, будучи підставою буття, вона ніколи в принципі не дозволяє володіти своїм буттям.

Ф. Ніцше, відкидає об'єктивне існування Бога як джерела абсолютного добра і зла, і бачить в нор-

мах моралі швидше підступні винаходи думки слабкої людини – «Sklaven», «Kellertiere», «Pöbel», народжені ненавистю і заздрістю до всесильної і досконалої «білявої bestii» – «blonde Bestie», «Herrenmensch». Джерело докорів сумління Ф. Ніцше бачить у інстинктах (перш за все в агресії, мета якої – «воля до влади») які, не маючи виходу назовні, спрямовуються всередину людини.

Зазвичай в когнітивній лінгвістиці концепт зв'язується з національною картиною світу, але аж ніяк не очевидно, що є, наприклад, національний німецький концепт «совість», відмінний від українського концепту «совість».

За своєю етимологією лексема «совість» може бути віднесена до однієї з найбільш комплексних і заслуговує на увагу в силу неоднозначних витоків і шляхів лексичних і морфологічних перетворень.

За свідченням лексикографічних джерел, в епоху стародавніх германців поняття «совість» було тотожне поняттю «Ehrgefühl», тобто совість співвідносилася з почуттям власної гідності, яке й визначало моральність. Це перегукується з положенням, згідно з яким ключовими цінностями давніх германців були «слава», «благополуччя» і «щастя»/«удача».

Таким чином, категорії совість передувало поняття «сором». Взаємовплив совісті і сорому є унікальним загальноєвропейським явищем, формування якого сягає своїм корінням в античну культуру.

Вперше грецьке слово «совість» зустрічається в християнському Новому завіті, в посланні апостола Павла, а латинське «conscientia» і німецьке «Gewissen» і т. д. є перекладним запозиченням грецької мови. Характерний приклад в німецькому та українському перекладі: Sie beweisen damit, daß in ihr Herz geschrieben ist, was das Gesetz fordert, zumal ihr Gewissen es ihnen bezeugt... – Вони показують, що виявляють діло Закону, написане в серцях своїх, як свідчить їм совість...

Г. Пауль дає наступне пояснення походженню цієї лексеми в німецькому: Gewissen (можливо під впливом субстантивованого інфінітива Wissen) виступило на місце старого іменника жіночого роду, яке зустрічається до 16 століття, *diu gewissen(e)* вироблене від причастя *gewissen*, яке з'являється в активному сенсі (формі) = «wissend» [6, с. 221]. Спочатку воно означало «das Wissen von etwas – знання про щось», але вже в давнині вживається в релігійно-моральному сенсі латинського *conscientia*.

Мартін Лютер вживає його ще кілька разів з більш близьким визначенням: ...sie werden kommen mit dem Gewissen ihrer Sünden; wo die, so am Gottesdienst sind, kein Gewissen mehr hatten von den Sünden.

Показовими є також наступні словосполучення: ein gutes, böses, reines, ruhiges, weites Gewissend nach bestem Wissen und Gewissen; es ist gegen mein (wider) Gewissen; er hat kein Gewissen; ohne Gewissen; gewissenlos; einen aufs Gewissen fragen; einem ins Gewissen reden; das Gewissen schläft, wacht auf usw.

За описами лексикографічних джерел слово «совість» збереглося в записках, починаючи з XI століття, однак є припущення, що воно мо-

гло виникнути, щонайменше, на два століття раніше – в епоху св. Кирила і Мефодія, або задовго до цього – за Кирила Каппадокійського в VII столітті або блаженного Ієроніма в IV столітті, – при перших перекладах церковних текстів з грецької на слов'янську мову.

У російській мові «совість» є калькою з грецької на відміну від французької та англійської, де conscience – свідомість є калькою з латинського. У німецькій мові слово Gewissen є, як зазначалося вище, також перекладним запозиченням з грецької мови, але утворено за законами німецької мови.

В клас абстрактних імен-субстантивів, що складають даний концепт, традиційно об'єднуються імена психічних станів, імена ситуацій, імена відносин, імена етичних і естетичних понять, імена-категорії природного світу, гіпероніми. Загальною властивістю цих слів є їх «безденотатність», вони позначають не певні конкретні предмети, а неіснуючі в реальному світі. На думку дослідників, абстрактні імена – це імена складних ситуацій (Л.О. Чернейко), імена-інтуїції (А. Бергсон), «симулякри» (В.П. Литвинов) [11, с. 151].

Концепт «совість» є моральною позачасовою властивістю людини і входить до групи соціоцінюваних концептів, які беруть участь в механізмах координації свідомості, як органу, призначеного найбільше для винесення суджень, і волі, як дієвого начала людини. Володіючи цими властивостями, вони регулюють поведінку людини.

Дериваційне поле лексеми «совість» не настільки широке. Це в основному складені деривати і кілька похідних іменників і прикметників [5, с. 284]. В їх структурі актуалізуються різні концептуальні ознаки: «докори сумління», «каяття, почуття провини, незадоволеності через свої погані вчинки, через порушення норм моралі, невиконання обов'язку», рішення і вчинки людини, в ухваленні яких вирішальну роль відіграє совість, характеристика людини або його діяльності.

Розпливчастість і невизначеність семантики абстрактного імені є причиною ускладненого тлумачення його значення і виділення чітких критеріїв синонімічності [13, с. 160]. Словники синонімів наводять як синоніми до лексеми «Gewissen», які не відповідають розумінню, а також визначення синонімів в традиційній лінгвістиці.

Якщо дотримуватися думки, що синонімія є ментально-мовним явищем, що формується в результаті дії основних когнітивних процесів: асоціювання, категоризації та лексикалізації, то можна прийти до висновку, що природні категорії, володіючи розмитими межами, активно взаємодіють між собою і в зоні їх перетину виникають синонімічні відносини.

З цієї теорією синонімії стикається теорія семантично пов'язаних егоцентричних категорій, теорія семантичних констант внутрішнього світу людини. Константу ми трактуємо як «якийсь постійний принцип культури, як «концепт, який простежується в далекій давнині, через погляди мислителів, письменників, аж до наших днів». Концепт досягає рівня константи, коли фрагмент що стоїть за ними, виявляє риси постійності та значущості протягом тривалого часу.

Наведені в синонімічних і тлумачних словниках лексеми Bewusstsein, Verantwortung, Pflicht,

Bedenken, Zweifel, Skrupel, Schuld, Scham, Reue, Überzeugung як синоніми до слова «Gewissen» не відповідають критеріям визначення синонімів в традиційній лінгвістиці. Очевидно, що вони є моральними константами внутрішнього світу людини і семантично пов'язаними категоріями, зоною перетину яких є поняття – семи «Ethos, Ethik; Moral; Moralität, moralische Werte, Sittlichkeit». Це простежується в дефініціях філософських і тлумачних словників, а також на рівні функціонально-семантичних полів, в основі яких лежать дані категорії. Вони є семантично сполученими категоріями як з позиції філософії, етики, релігії, так і лінгвістики. Концепт «совість» трактується як почуття морально належної поведінки, обумовленої свідомістю, почуттям обов'язку, обов'язку бути благородним, порядним, чесним і вести себе правильно, тобто відповідно до прийнятих в суспільстві моральними нормами, щоб не відчувати провини, сорому, докори сумління та душевних мук.

Особливий інтерес в цьому відношенні представляє вивчення мовної репрезентації концепту «совість» в працях представників німецької класичної філософії XVIII – XX ст. Філософи цього періоду внесли значний вклад у становлення національного німецького менталітету, надавши великий вплив на розвиток німецького суспільства.

Необхідно відзначити, що дані конструкції зустрічаються в роботах філософів з різною частотністю, найбільше їх в роботі М. Хайдеггера, присвяченій совісті (в трактаті «Буття і час»), у інших авторів вони використовуються епізодично.

Концепт «совість» дозволяє виділити наступні ознаки імені концепту, які активно реалізуються в їх складі:

- 1) совість – суддя – Gewissensrichter (І. Кант);
- 2) совість – активність – Gewissenssache (Л. Фейєрбах);
- 3) совість – науковий феномен, об'єкт наукового пізнання, дослідження, вивчення, онтологічного аналізу, інтерпретації та психологічного опису – Gewissensphänomen, Gewissensauslegung; Gewissensinterpretation-;
- 4) розуміння совісті – Gewissensverständnis
- 5) совість – поклик, що йде зсередини, з серця – Gewissensruf,
- 6) совість – емоційно-ментальна форма – Gewissenserlebnisse-;
- 7) пізнання совісті – Gewissenserfahrungen;
- 8) форма совісті – Gewissensform;
- 9) совість, пробудження совісті, бажання мати совість – передумова відчуття провини, винність – Gewissensregung, Gewissenhabenwollen (М. Хайдеггер).

Совість – це внутрішній світ людини, внутрішній голос – контрагент, який формує поведінку людини, ставлення до інших. У цих поєднаннях активно реалізуються такі ознаки імені концепту: совість – лицемірство і фальш; совість – активність, діяльність; совість – бог; совість – усвідомлення провини; совість – зловісна цікава рослина; совість – хвороба; совість – інший, учитель, порадижник, який застерігає. На ці ознаки вказують такі прикметники: beschwichtigtes Gewissen, gegenständliches Gewissen, übriggebliebenes religiöses Gewissen, öffentliches, böses (як синонім до schlecht), rügend-rückweisendes, warnendes, vorweisend-warnendes, rückweisend-rügendes Gewissen.

У М. Хайдеггера «Gewissen» – науковий предмет, предмет для вивчення, для аналізу, для

тлумачення, для дослідження і інтерпретації. Свіість можна пізнати, характеризувати, критикувати і забути. Ідея свієстї, факт свієстї, голос свієстї, поклик сумління і у відповідь заклик свієстї, відмінність свієстї, сила свієстї можуть вивчатися, аналізуватися, інтерпретуватися.

Висновки з даного дослідження. Дослідження соціоетичного концепту «свіість» кількох мов свідчить про спільність понятійної основи цього концепту, яка очевидна тільки для мов в просторі християнського світу, де семантична структура «свіість» (con-scientia) відповідає загальній релігійній основі. Це, здавалося б, є аргументом проти національно-культурної специфіки концепту «свіість» і його прихильності до картини світу, відображеної в певній мові [8, с. 201]. Однак, на прикладі німецької мови видно, що така форма репрезентації концепту може бути відсутньою, але при цьому залишається очевидним, що моральний принцип свієстї дійсний при перенесенні значень «честь – свіість», «особа – свіість».

З іншого боку спільність концепту «свіість» в мовах християнського світу в свою чергу не

абсолютна: в філософії моралі на загальних концептуальних засадах можливе утворення досить різноманітних смислів, свідченням чого може бути мова німецької філософії моралі.

Феномен свієстї є загальнолюдським феноменом і концепт «свіість» є універсальним. При цьому репрезентація цього концепту є різною. Репрезентація «свієдмієстї» (con-scientia) є властивою для християнських мов. А в німецькій мові використовується система метафоричних переносів.

Смислова диверсифікація загального концепту «свіість» відбувається в області мислення з приводу «свієстї» [7, с. 14]. І в просторі німецької мови у різних філософів ми знаходимо різні прояви свієстї (різну концептуалізацію свієстї).

Для концепту «свіість» базовим шаром є образ високоморальної, свієсної людини (константа – позачасове моральне властивість людини). Ключовим словом для німецького концепту «свіість» є лексема «Gewissen», яка трактується як почуття морально належної поведінки, обумовлене свієдмієстю та почуттям обов'язку.

Список літератури:

1. Ангелова М.М. «Концепт» в современной лингвокультурологии / М.М. Ангелова // Актуальные проблемы английской лингвистики и лингводидактики. Сборник научных трудов. Выпуск 3. – М., 2004. – С. 3-10.
2. Арутюнян Н.Л. Понятие «сверхконцепт» // Vita in lingua: К юбилею профессора С.Г. Воркачева. Сб. ст. – Краснодар: Атриум, 2007. – С. ПHS.
3. Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж, 1996. – С. 12, 50-53.
4. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языка. М., 1999. – С. 293.
5. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. – К.: Логос, 2004. – 284 с.
6. Ермоленко С.Я., Бібік Г.П., Тодор О.Г. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К.: Либідь, 2001. – 221 с.
7. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов // Вісник Черкаського університету. – Сер. Філологічні науки. – 1999. – Вип. 11. – С. 12-25.
8. Отарова Л.І. Історія європейського поняття «свіість» як необхідний фон для розуміння німецького слова Gewissen [Текст] / Л.І. Отарова // European Social Science Journal. – М., 2013. – № 8(35), т. 2. – С. 200-207 (0,4 пл.).
9. Отарова Л.І. Мовне втілення концепту «свіість» [Текст] / Л.І. Отарова // Молода наука – 2010: Додати матеріали регіональної міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – П'ятигорськ: ПГЛУ, 2010. – Частина III. – З. 115-117 (0,2 пл.).
10. Отарова Л.І. Проблематичний концепт «свіість» [Текст] / Л.І. Отарова // Університетські читання – 2011 року (13-14 січня 2011 р.): Матеріали науково-методичних читань ПГЛУ. – П'ятигорськ: ПГЛУ, 2011. – Частина IV. – С. 50-55 (0,3 пл.).
11. Слижин Г.Г. Лингвокультурные концепты и метакоцепты: моногр. Волгоград: Перемена, 2004. – 260 с.; Соломоник А.Б. Очерк общей семиотики. Монография. – Минск: МЕТ, 2009. – 191 с.
12. Тазетдинова Р.Р. Языковой концепт как базовый термин лингвокультурологии / Руфина Ринатовна Тазетдинова. – Уфа: Спектр, 2001. – 96 с.
13. Хорошун О.О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики / О.О. Хорошун // Вісник Житомирського державного університету. – Випуск 49. Філологічні науки. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 158-161.

Гуменый В.В.

Черноморский национальный университет имени Петра Могилы

КОНЦЕПТ «СОВЕСТЬ» В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКОВОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Аннотация

В статье было раскрыто понятие «концепт». Также было исследовано понятие «совесть», на примере работ немецких философов. Были выявлены основные признаки, присущие изучаемому концепте. Предоставлено толкование интерпретации концепта. В статье была обусловлена необходимость изучения языковой репрезентации концепта «совесть».

Ключевые слова: концепт, детерминация, ситуативность, культурология, адекватность, лингвистика.

Humenyi V.V.

Petro Mohyla Black Sea State University

CONCEPT OF «CONSCIENCE» IN GERMAN LINGUISTIC SPACE

Summary

In the article was reviewed the term «concept». There was also explored the concept of «conscience» based on the works of German philosophers. The main features of the investigated concept were identified. In the following article was given a term of the conceptual interpretation. The article clarified the necessity of studying the linguistic representation of the concept «conscience».

Keywords: concept, determination, situational, cultural studies, adequacy, linguistics.